

Kokybiškas mobilumas profesiniame mokyme: iššūkiai ir galimybės

2017 m. gegužės 31 d. Švietimo mainų paramos fondas kartu su nacionaliniais „ECVET“ ekspertais organizavo tarpusavio mokymosi seminarą – atvirąją diskusiją „Kokybiškas mobilumas profesiniame mokyme“. Renginio tikslas – tarpusavyje dalinantis patirtimi, aptarti tinkamiausius sklandaus ir kokybiško tarptautinio mobilumo įgyvendinimo žingsnius taikant „ECVET“ elementus. Seminare dalyvavo profesinio mokymo įstaigų darbuotojai, atsakingi už mokinių praktikos užsienio šalyse planavimą ir įgyvendinimą: projektų koordinatoriai, profesijos mokytojai ir kiti darbuotojai, kurie dalyvauja tarptautinio mobilumo veiklose. Seminaras – atviroji diskusija vyko Vilniuje, Švietimo mainų paramos fonde.

Nacionalinė „ECVET“ ekspertė, Vytauto Didžiojo universiteto Edukologijos katedros doc. dr. Aušra Rutkienė skaitė pranešimą tema „Europos profesinio mokymo kreditų sistema („ECVET“) Europiniame kontekste“. Dr. Aušra Rutkienė kalbėjo apie „ECVET“ svarbą mobilumui bei mokymosi visą gyvenimą pripažinimui. „ECVET“ yra svarbus besimokančiųjų karjerai ir jų mokymuisi, kuomet pripažįstama profesinė kvalifikacija, perkeliant ir pripažįstant įgytas kompetencijas. „ECVET“ principų įgyvendinimas reiškia geresnį ES piliečių mokymosi rezultatų suvokimą ir dokumentavimą, skaidrumą, mobilumą ir perkeliamumą. Dr. Aušra Rutkienė pažymėjo, kad „ECVET“ principų įgyvendinimas glaudžiai susijęs su nacionalinių kvalifikacijų sandarų kūrimusi ir įgyvendinimu, neformalioju ir savaiminiu būdu įgytų kompetencijų pripažinimo procedūrų diegimu, modulinių profesinio mokymo programų kūrimu ir įgyvendinimu. Dr. Aušra Rutkienė pristatė Europos profesinio mokymo plėtros centro („CEDEFOP“) stebėsenos ataskaitą „Stronger VET for better lives“, pateiktą 2015 metais bei apimančią laikotarpį nuo 2013 metų vidurio iki 2015 metų pabaigos. Dr. Aušra Rutkienė pastebėjo, kad nuo 2010 metų buvo pateiktos 5 „CEDEFOP“ ataskaitos. „CEDEFOP“ stebėsenos ataskaitoje buvo apžvelgtos 28 Europos Sąjungos šalys, taip pat Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija ir Šveicarija. Kai kurios šalys pateikė po keletą ataskaitų: Belgija pateikė 2 ataskaitas – flamandų ir prancūzakalbė bendruomenės, Jungtinė Karalystė pateikė 4 ataskaitas – Anglijos, Škotijos, Velso bei Šiaurės Airijos. Šalys, pagal pažangą taikant „ECVET“, buvo suskirstytos į tris pagrindines grupes:

1. Šalys, kuriose yra kreditų sistema, suderinama su „ECVET“;

2. Šalys, kuriose siekiama turėti kreditų sistemą, kuri būtų suderinama su „ECVET“.

Šios grupės šalys dar suskirstytos į du pogrupius:

- šalys, kuriose kuriamos kreditų sistemos, kurios bus suderinamos su „ECVET“ principais;
- šalys, kuriose testuojami „ECVET“ techniniai komponentai.

3. Šalys, neturinčios kreditų sistemos ir be sisteminių „ECVET“ iniciatyvų. Šiai grupei priskirtos šalys, kuriose yra pavienių, projektinių iniciatyvų, tačiau nėra diegiama kreditų sistema sistemiškai.

„CEDEFOP“ stebėsenos rezultatai:

- 17 šalių ataskaitos leidžia teigti, kad jose yra kreditų sistema (nebūtinai „ECVET“), tuo tarpu 2013 metais tokių šalių buvo tik 9.
- 8 šalys neturi kreditų sistemos, tačiau turi vienetus arba modulius.
- 2013 metais 17 šalių netaikė vienetų arba modulių. 2015 metais trys šalys jau turi kreditų sistemas, iš kurių dvejose šalyse jos suderintos su „ECVET“. Penkios šalys taiko kreditus kai kurioms kvalifikacijoms.
- 12 šalių neturi sistemų, kurios leistų kaupti ir perkelti mokymosi rezultatus. Iš jų – septyniose neturi sisteminių „ECVET“ diegimo iniciatyvų.
- 31 šalis turi nacionalinius „ECVET“ taškus, kurie taip pat suderinti su Nacionaline kvalifikacijų sandara bei Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistema.

Lietuva buvo įvertinta kaip šalis, kurioje formuluojami mokymosi rezultatai, taikomi „ECVET“ elementai, taikomas mokymosi rezultatų vertinimas, patvirtinimas bei pripažinimas, pasirašomas savitarpio supratimo memorandumas, sudaroma mokymosi sutartis, kaupiami asmens įrašai.

Nacionalinė „ECVET“ ekspertė, VšĮ Efektyvaus valdymo sprendimų centro programų vadovė dr. Odeta Kupetienė pristatė keletą gerosios patirties pavyzdžių Europoje įgyvendinant „ECVET“ elementus. Dr. Odeta Kupetienė pabrėžė, kad pagrindinės prielaidos, įgalinančios taikyti „ECVET“ nacionaliniu lygiu, yra aiški kvalifikacijų sistema su referencija į Europos kvalifikacijų sistemą, kvalifikacijų formavimas iš atskirų vienetų ir jų apibrėžimas per mokymosi rezultatus, kreditai profesiniame mokyme, kuriuos galima perkelti ir užskaityti, lanksčios modulinės profesinio mokymo programos ir kompetencijų vertinimas (CEDEFOP, 2012). Pristatydama Suomijos patirtį

įgyvendinant „ECVET”, dr. Odeta Kupetienė išvardijo palankias Suomijos profesinio mokymo sistemos prielaidas:

- trijų lygių profesinių kvalifikacijų sistema suderinta su „EQF“;
- modulinės profesinio mokymo programos;
- kreditais grįsti profesinio mokymo programų moduliai;
- efektyviai veikianti vidinė ir išorinė profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistema, aukštas pasitikėjimo švietimo teikėjais lygis;
- ankstesnio mokymosi pasiekimų vertinimo ir pripažinimo sistema;
- profesinio mokymo sistemos elementai pritaikyti mokymosi visą gyvenimą tikslams.

Nuo 2014 m. Suomijoje yra sėkmingai taikoma „ECVET” sistema, Šiuo metu apie šeši tūkstančiai besimokančiųjų kiekvienais metais dalyvauja tarptautiniame mobilume (tai sudaro apie 12 proc. nuo visų patenkančiųjų į profesinio mokymo įstaigas). „ECVET” sistema vertinama ir už tai, kad leidžia susikurti individualius mokymosi kelius, lengviau palyginti įgytus mokymosi pasiekimus, turint tinkamus metodinius nurodymus ir instrukcijas, ją paprasta taikyti ir lengva pasiekti abipusio susitarimo (Finland in Focus. Towards 2020 in Vocational Education and Training).

Dr. Odeta Kupetienė pristatė ir Nyderlandų patirtį įgyvendinant „ECVET”. Nyderlanduose vykdomi „ECVET“ bandomieji (pilotiniai) projektai sudarant bendradarbiavimo grupes iš darbdavių, akredituotų profesinio mokymo institucijų, darbuotojų organizacijų atstovų. Šioms grupėms metodinę ir informacinę pagalbą teikia nacionalinė mokymosi visą gyvenimą klausimais konsultuojanti institucija (Nederlands Partnerschap Leven Lang Leren). Pagrindinis šių pilotinių grupių uždavinys buvo sukurti bendradarbiavimo susitarimus ir įsipareigojimus tarp socialinių partnerių siekiant aiškesnio kvalifikacijų supratimo ir mokymosi rezultatais grįsto mobilumo profesiniame mokyme taikant „ECVET“. Nyderlanduose „ECVET“ projektai buvo įgyvendinami etapais: iš pradžių kvalifikacija buvo suskaidoma į elementus taikant „ECVET“ kreditų sistemą ir mokymosi rezultatų sampratą. Tuomet kartu su darbdaviais buvo analizuojami kvalifikacijos elementai (kompetencijų elementai) ir bandoma jas apibrėžti per mokymosi rezultatus taip, kad visa kvalifikacija būtų išreikšta mokymosi rezultatais. Toliau bendradarbiaujama su nacionalinėmis akreditavimo ir kokybės priežiūros institucijomis siekiant nustatyti, kaip tie

kvalifikacijos elementai galėtų būti vertinami, pripažįstami taikant „ECVET“ principus ir akredituojami. Pasiekus šį etapą, peržiūrima profesinio mokymo programa, siekiant ją orientuoti į mokymosi rezultatus ir kvalifikacijos elementus.

Kalbėdama apie Danijos patirtį įgyvendinant „ECVET“, dr. Odeta Kupetienė paminėjo, kad Profesinio mokymo įstatyme yra skiriamas dėmesys tarptautiškumo didinimui, profesinių mokyklų strateginiai tikslai orientuoti į tarptautiškumą. 2011 metais buvo parengta rezoliucija dėl „ECVET“ rekomendacijų įgyvendinimo Danijoje („ECVET“ taikyti tik mobilumui). 2012 metais prasidėjo nacionalinių „ECVET“ ekspertų projektas. Mobilumas buvo skatinamas per *Leonardo da Vinci* programą ir nacionalinę PIU programą (kasmet apie 1000 dalyvių).

Nacionalinė „ECVET“ ekspertė, Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centro direktoriaus pavaduotoja Roma Šimukauskienė papasakojo apie Europos profesinio mokymo kreditų sistemos („ECVET“) įgyvendinimą Lietuvos profesiniame mokyme. Roma Šimukauskienė akcentavo profesijos mokytojo vaidmenį siunčiant mokinius praktiniam mokymui į kitą šalį. Juk profesijos mokytojas – jungiamoji grandis tarp mokinio ir projektų vadovo. Be to, mokytojas – pagrindinis asmuo, kuris išreiškia mobilumo projekto poreikį (tik jis vienas žino, kokių žinių ir gebėjimų reikia jo mokiniams įgyti kitoje šalyje ir kokioje šalyje), dalyvauja kokybiškame projekto įgyvendinime. Profesijos mokytojas, vadovaudamasis mokymo įstaigoje parengta tvarka, pripažįsta, įskaito ir perkelia į dienyną įvertinimus, kuriuos mokinyš gavo geografinio mobilumo priimančiojoje organizacijoje metu. Roma Šimukauskienė davė ir keletą naudingų patarimų siekiant vystyti ir įgyvendinti „ECVET“ projektus. Prieš pradėdant rengti mobilumo programą, reikėtų pasirengti priimančiosios ir siunčiančiosios organizacijų kvalifikacijų matricą (tuomet bus aišku, apie kokio lygio mokinius kalbama). Ne mažiau svarbu yra išsiaiškinti, ar vienodai suprantamos sąvokos: „ECVET“, mokymosi rezultatai, įvertinimas, įvertinimo pripažinimas, perkėlimas ir t.t. (tai sutaupys laiko vėliau aiškinantis nesusipratimus). Patartina pasinaudoti kitų, jau įgyvendintų projektų patirtimi. Pradedant bendravimą su užsienio partneriais, reikėtų ieškoti bendrų sąlyčio taškų – tai daug produktyviau, nei ieškoti skirtumų tarp sistemų. Svarbu įsitikinti, kad visiems aiškūs poreikiai. Jei tai nebus padaryta, projekto rezultatai nebus tvarūs. Ne mažiau svarbu išsiaiškinti, ar priimančioji organizacija pasirengusi įgyvendinti projektą dar prieš jam prasidedant. Svarbu dalyvauti mokinio vertinimo procese, kartu su priimančiąja organizacija sutarti, už ką mokinyš bus vertinamas, suderinti vertinimo sistemą (pasirengti tinkančią abiems šalims), gautus vertinimus pripažinti, įskaityti ir perkelti į dienyną. Grįžus iš vizito užsienyje, mokinius reikėtų skatinti pasidalinti įgyta patirtimi.

Renginio metu didelis dėmesys buvo skirtas dalyvių pasidalinimui projektų įgyvendinimo patirtimi, diskusijoms apie „ECVET“ taikymo iššūkius ir jų sprendimo galimybes. Diskusijos vyko 6 darbo grupėse. Pagrindinė diskusijų tema „Kaip pagerinti mobilumo kokybę naudojant Europos profesinio mokymo kreditų sistemą („ECVET“)?“. Darbo grupes moderavo nacionaliniai „ECVET“ ekspertai. Darbo grupių dalyviai dalinosi projektų įgyvendinimo, „ECVET“ taikymo patirtimi. **Diskusijos ir dalinimasis patirtimi vyko trimis klausimais:**

1. Su kokiais iššūkiais susiduria visuose projekto etapuose: prieš prasidedant mobilumams, mobilumo įgyvendinimo metu ir pasibaigus mobilumams?
2. Kas trukdė kokybiškai įgyvendinti projekto mobilumus?
3. Kokios priemonės padėtų kokybiškai įgyvendinti projekto mobilumus?

Dalyvių išskirtus iššūkius galima apibendrinti į kelias grupes: su partneriais susiję iššūkliai, su mokytojais susiję iššūkliai ir su mokiniais susiję iššūkliai.

Su **partneriais** susiję iššūkliai. Seminare dalyvavę profesinių institucijų atstovai nurodė, jog yra sunku rasti kokybiškus, patikimus, tinkamus partnerius, ypač, jeigu institucija neturi mobilumo projektų patirties arba jei dalyvauja projekte su naujais partneriais.

Kitas partnerystės iššūklis yra susijęs ir su kultūriniais skirtumais tarp šalių.

Dar vienas reikšmingas iššūklis yra mokymosi programų skirtumai ir sunkumai vertinant bei interpretuojant mokymosi rezultatus. Kai kuriais atvejais partnerių problema yra darbinės ir buitinės sąlygos: tinkamos programos sudarymas, tinkamas dalyvių maitinimas.

Kita grupė iššūkių, kurią išskyrė diskusijos dalyviai, yra susijusi **su profesijos mokytojais ir profesinio mokymo institucijos personalu**. Vienas didžiausių iššūkių yra profesijos mokytojų silpnas noras dalyvauti projektų rengime ir įgyvendinime, motyvacijos ir iniciatyvų stoka. Taip pat kai kurios mokyklos susiduria ir su lydinčių mokytojų problema (nepakankamas kokybės, turinio ir vertinimo užtikrinimas).

Dalyvių įvardinti **su mokiniais susiję iššūkliai** yra dvejopi: susiję su atvykstančiais mokiniais ir su išvykstančiais mokiniais. Su atvykstančiais mokiniais susijęs pagrindinis iššūklis yra tinkamas jų priėmimas. Su išvykstančiais mokiniais susijusių iššūkių yra daugiau: atrankos procesas (labai daug norinčių), žema mokinių motyvacija, motyvuotų dalyvių trūkumas, kalbiniai skirtumai ir

kalbos barjeras. Neretas atvejis, kai moksleiviai stokoja bazinių socialinių įgūdžių.

Pagrindiniai **kokybiško projektų mobilumą įgyvendinimo trukdžiai** diskusijos dalyvių nuomone yra keli. Dalyviai pasigenda profesinio mokymo tarptautiškumo strategijos valstybiniu lygmeniu. Taip pat kyla ir kitų trukdžių. Su projektų įgyvendinimu siejamas trukdis dėl projekto veiklų netolygumo ir su tuo susijusios laiko stokos. Su projekto partneriais susijęs trukdis yra tas, kad partneriai priima nedideles dalyvių grupes. Su mokytojais ir mokyklos personalu susijęs pagrindinis trukdis yra projekto vadovo didelis darbo krūvis ir profesijos mokytojų motyvacijos dalyvauti projekte stoka. Iš projekto dalyvių pusės pagrindiniais trukdžiais tampa kalbų mokėjimas, dalyvių atsakomybės stoka, kai kurių dalyvių socialinių įgūdžių stoka.

Vėliau renginio dalyviai ieškojo šių iššūkių sprendimo būdų ir diskutavo, **kokie veiksmai ir priemonės padėtų įvardintus iššūkius ir trukdžius išspręsti.**

Vienas iš trukdžių, kuriuos įvardino dalyviai – valstybinės tarptautiškumo strategijos profesiniame mokyme nebuvimas. Atsakydami į šį dalyvių įvardintą trukdį kokybiškai įgyvendinti projektus seminare dalyvavę ekspertai patarė dalyviams remtis kitų šalių patirtimi ir rengiant projektus vadovautis Europiniais strateginiais dokumentais.

Su projekto partneriais susijusius iššūkius ir trukdžius spręsti dalyviai siūlė pasitelkti šias priemones:

1. Vykti į parengiamuosius vizitus į partnerio organizaciją prieš mokinių praktiką;
2. Sudaryti sutartis (savitarpio supratimo memorandumus) su partneriais pagal „ECVET“ principus (ilgalaiques, bendradarbiavimo, konkretaus projekto, pasirašyti išankstinius susitarimus), kuriose būtų aiškiai aptarti abiejų pusių įsipareigojimai;
3. Profesinio mokymo institucijoms dalinti informacija su kokiomis organizacijomis bendradarbiavo, pateikti atsiliepimus, rekomendacijas;
4. Betarpiškai ir aktyviai bendrauti su partneriais;
5. Rinktis artimos kultūros partnerius, gerinti žinias apie kitas kultūras (siekiant sumažinti kultūrinio nesusikalbėjimo tikimybę);
6. Bendradarbiauti su kolegomis iš kitų švietimo institucijų ir prašyti jų rekomendacijų apie partnerius, su kuriais dirba.

Su profesijos mokytojais ir profesinio mokymo institucijų personalu susijusių iššūkių sprendimui dalyviai įvardino šiuos galimus veiksmus ir priemones:

1. Įtraukti profesijos mokytojus į projekto darbo grupę, kuri tvirtinama direktoriaus įsakymu;
2. Profesijos mokytojams vykti į parengiamuosius vizitus, siekiant užtikrinti vėlesnę sklandžią projekto mobilumo eigą;
3. Daugiau bendrauti su kitomis profesinio mokyklomis Lietuvoje, dalintis patirtimi;
4. Lydinčiu asmeniu parinkti kompetentingą darbuotoją, pvz., profesijos mokytoją, galintį įvertinti su mobilumo turiniu ir nauda susijusius aspektus;
5. Ieškoti skatinimo priemonių ir kurti skatinimo sistemą aktyvesniam profesijos mokytojų įsitraukimui į mobilumo veiklas.

Su moksleiviais susijusius iššūkius renginio dalyviai siūlė spręsti pasitelkiant šias priemones ir veiksmus:

1. Vykdyti aktyvesnę švietėjišką veiklą apie tarptautinius mobilumus, akcentuojant mobilumų naudą, jų metu įgytos profesinės patirties svarbą, atskleidžiant, kaip mobilumai siejasi su vėlesniu mokinio paklausumu darbo rinkoje;
2. Parodyti mokiniams Europass mobilumo dokumento naudą – akcentuojant praktinius šio dokumento turėjimo naudos aspektus;
3. Viešinti ir skleisti tarptautiniuose mobilumuose dalyvavusių moksleivių patirtį ir naudą, kurią jie gavo vizitų metu, skelbti sėkmės istorijas, aktyviai viešinti sėkmingus, kokybiškus mobilumus. Viešinimui pasitelkti kuo daugiau įvairių priemonių: socialiniai tinklai, mokyklos tinklalapis, skelbimų lentos, TAMO dienynas ir kt.;
4. Organizuoti profesinius konkursus;
5. Viešinti būsimus mobilumus (per socialinius tinklus, per pamokas, mokyklos tinklalapyje, skelbimų lentose, TAMO dienyne ir kt.);
6. Bendrauti su moksleiviais ir skleisti informaciją apie mobilumus pamokų metu (soc. pedagogai, klasių auklėtojai);
7. Stiprinti moksleivių kalbines kompetencijas, įtraukti „online“ mokymosi galimybes;

8. Pasirašyti dalyvių įsipareigojimus, siekiant sumažinti netinkamo dalyvių elgesio vizito metu tikimybę;

9. Įtraukti moksleivius į atvykstančių mokinių priėmimą ir užimtumo veiklas.

Seminaro dalyviai džiaugėsi galėję pasidalinti projektų mobilumą įgyvendinimo patirtimi, pasidalinti projektų įgyvendinimo sunkumais ir pasinaudoti kitų mokyklų ir šalių gerąja patirtimi įgyvendinant tarptautinius mobilumus.

Įvykęs tarpusavio mokymosi seminaras – atviroji diskusija „Kokybiškas mobilumas profesiniame mokyme“ buvo naudingas profesinio mokymo įstaigų projektų vadovams bei profesijos mokytojams, nors kai kurie mokytojai pageidavo konkrečių pavyzdžių apie praktinį „ECVET“ taikymą.

Daugiau naudingos ir aktualios informacijos apie „ECVET“ taikymą galite rasti Švietimo mainų paramos fondo interneto tinklalapyje adresu <http://smpf.lt/lt/ecvet>. Kilus klausimams dėl projekto „Nacionaliniai „ECVET“ ekspertai“ ir „ECVET“ įgyvendinimo, prašome kreiptis el. paštu ecvet@smpf.lt.

Parengė

Nacionalinė „ECVET“ ekspertė, Dr. Rūta Klimašauskienė

Nacionalinis „ECVET“ ekspertas, Saulius Baliukynas